MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ **Asian tunnus: HE 94/2023 vp**

Tieto- ja tutkimustoimiala
Leo Olkkonen
Lainsäädäntöneuvos

Ruokaosasto
Vesa Kahilampi
Johtava asiantuntija

4.3.2024

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Viite Maa- ja metsätalousvaliokunta 5.3.2024 HE 94/2023 vp

ASIA Maa- ja metsätalousministeriön vastine maa- ja metsätalousvaliokunnan asiantuntijakuulemiseen 9.2.2024 toimitettuihin kirjallisiin lausuntoihin

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt maa- ja metsätalousministeriön vastinetta valiokunnalle HE 94/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi uusjakojen tukemisesta annetun lain ja eräiden maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan lainojen ja saamisten siirtämisestä Valtiokonttorin hoidettavaksi annetun lain muuttamisesta annettuihin kirjallisiin lausuntoihin. Kirjallisen lausunnon ovat antaneet valiokunnalle valtiovarainministeriö, oikeusministeriö, Maanmittauslaitos, Valtiokonttori, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry ja Maanomistajain Liitto ry.

Maa- ja metsätalousministeriö kiinnittää huomiota seuraaviin kirjallisissa lausunnoissa hallituksen esityksestä HE 94/2023 vp esille nostettuihin kysymyksiin.

Oikeusministeriö

Oikeusministeriö toteaa ehdotetusta uusjakojen tukemislain 12 a §:stä *”Hallinnollisten kustannusten tuki ja investointituki myönnetään tuen hakijana olevan yrityksen toimialasta riippuen joko maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen mukaisena tukena tai vähämerkityksisenä tukena sen Euroopan unionin säädöksen mukaan, joka kulloinkin on voimassa ja jota voidaan soveltaa edellä mainittuun tukeen. Edellä tarkoitettu Euroopan unionin säädös nimetään valtioneuvoston asetuksella.”,* että säännös tarkentaa sitä, millä tavoin EU-oikeutta asiayhteydessä sovelletaan. Pykälän viimeisen lauseen voi ymmärtää tarkoittavan asetuksenantovaltuutta, vaikka säännös ehkä on muotoiltu asetuksenantovaltuuksien muotoilu yleisesti tarkasteltuna epätyypilliseen tapaan.

Oikeusministeriö toteaa edelleen, että hallituksen esityksen liitteenä on luonnos valtioneuvoston asetukseksi, jonka 3 §:ssä olisi tarkoitus nimetä lain 12 a §:ssä tarkoitetut EU-säädökset. Tällainen sääntelymekanismi tuo joustavuutta siihen, ettei lakia ole tarvetta muuttaa ko. EU-säädösten muuttumisen ja siitä johtuvien viittaustarvemuutosten takia.

Oikeusministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että viitattavat EU-säädökset olisivat asetusluonnoksen perusteella EU-asetuksia, jolloin olisi johdonmukaista viitata niihin tarkasti suoraan lain säännöksessä sen sijaan, että jätetään niiden tarkempi nimeäminen asetuksen varaan.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että Euroopan unionin komission valtiontukea koskevat asetukset ovat sääntelyltään tarkkoina säädöksinä sellaisenaan voimassa olevaa oikeutta EU:n jäsenvaltioissa. Uusjakojen tukemislailla säädetty kansallinen tuki on laissa ehdotettu myönnettäväksi tuen saajan yritysmuodosta riippuen joko komission maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksen mukaisena tukena tai komission yleisen de minimis –asetuksen mukaisena ns. vähämerkityksisenä tukena. Em. asetukset annetaan suunnitelmakausittain määräaikaisina asetuksina. Tämän hetkinen komission maatalouden ryhmäpoikkeusasetus (EU) 2022/2472 on voimassa siirtymäsäännöksineen 1.1.2023 - 31.12.2029 välisen ajan ja komission yleinen de minimis –asetus (EU) 2023/2831 on voimassa 1.1.2024 - 31.12.2030 välisen ajan eli asetukset ovat voimassa osin ristikkäisesti. Koska uusjakojen tukemislaki on toistaiseksi voimassa oleva laki ja tukea myönnettäessä on keskeisesti huomioitava edellä mainittu komission valtiontukea koskeva lainsäädäntö, kulloinkin tukeen sovellettava EU-lainsäädäntö on ehdotettu säädettäväksi kansallista tukea koskevan sääntelyn joustavoittamiseksi valtioneuvoston asetuksella. Kansallista spesifistä ja varsin rajalliseen määrään maanomistajia kohdistuvaa tukemislakia tarkistettaisiin komission asetusten vaihtuessa vain, mikäli uudesta asetuksesta aiheutuisi muutostarvetta lain tukea koskeviin säännöksiin.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on HE 6/2013 vp hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa koskevassa direktiivin täytäntöönpanotapaa koskevassa lausunnossaan todennut, että asetuksen tasolla on mahdollista viitata *tietyin edellytyksin* kulloinkin voimassa olevaan direktiivin sääntelyyn. Tapauksessa viittausmenetelmällä täytäntöönpantavaksi ehdotetun direktiivin sääntely oli varsin teknisluonteista ja yksityiskohtaista minkä vuoksi jäsenvaltiolla ei ollut sääntelyn aineellisen sisällön osalta kansallista liikkumavaraa. Lisäksi sääntelyn kohteena oli rajallinen joukko alan ammattimaisia toimijoita.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa edelleen, että ministeriön hallinnonalan lainsäädännössä nyt HE 94/2023 vp ehdotettua viittaismenettelyä vastaavaa viittausmenettelyä sovelletaan metsätalouden määräaikaisesta kannustejärjestelmästä annetussa laissa (71/2023). Lain kannustejärjestelmään sisältyy muun muassa taimikon ja nuoren metsän hoidon tuki, jonka valtiontuen oikeusperustana on komission de minimis –asetus. Lain 5 §:n 4 momentin mukaan ”Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuki myönnetään vähämerkityksisenä tukena sen Euroopan unionin säädöksen mukaan, joka kulloinkin on voimassa ja jota voidaan soveltaa metsätaloutta koskevaan vähämerkityksiseen tukeen. Mitä 1–3 momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske taimikon ja nuoren metsän hoidon tukea. Edellä tarkoitettu Euroopan unionin säädös nimetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.” Säännös on annettu 1.1.2024 voimaan tulleella lailla 1129/2023 (HE 16/2023 vp).

Valtiokonttori

Valtiokonttori esittää lausunnossaan lakiin lisättäväksi määräykset siitä, että Valtiokonttori huolehtii normaalien takaisinperittävien osuuksien perimisen lisäksi myös yksittäistapauksissa takaisinmaksettavaksi määrättävän tuen takaisinperinnästä. Lisäys selventäisi nykytilaa, koska nykyisestä laista ei lainkaan ilmene, minkä tahon toimivaltaan perintätehtävä näissä tilanteissa kuuluisi. Perinnästä huolehtiminen myös tältä osin soveltuu kuitenkin luontevasti Valtiokonttorin nykyiseen tehtäväkenttään. Käytännössä Valtiokonttori ei myöskään ole tällaisia kustannuksia perinyt takaisin, joten tältä osin tehtävä on uusi.

Valtiokonttori kiinnittääkin lausunnossaan huomiota siihen, että tukipäätöksen muuttamista koskevaan uusjakojen tukemisesta annetun lain 19 §:ään ei ole ehdotettu määräystä päätöksen toimittamisesta Valtiokonttorille. Tieto muuttuneesta lainasummasta on olennainen

Valtiokonttorin perintätehtävän kannalta, joten päätöksen toimittamisesta on tarpeen säätää lain tasolla. Lain tasoinen kirjaus on tarpeellinen erityisesti, mikäli päätös sisältää tietoa, joka on salassa pidettävää viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain perusteella.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että uusjakojen tukemislain 19 §:ssä ei ole kysymys yksittäisen maanomistajan tukea koskevan tukipäätöksen muuttamisesta. Lainkohta tarkoittaa tilannetta, jossa uusjako ei täyttäisi hankkeena laissa valtion varojen käyttämiselle uusjakojen yhteydessä säädettyjä edellytyksiä. Asian selventämiseksi pykälän voimassa oleva otsikko ”Tuen myöntämispäätöksen muuttaminen” on ehdotettu muutettavaksi muotoon ”*Uusjakokohtaisen* tukipäätöksen muuttaminen”. Uusjaon toteuttamista voidaan tukea valtion varoin, jos jaolla voidaan oleellisesti kehittää maa- ja metsätalouskäytössä olevan alueen kiinteistörakennetta ja jaolla saavutettavat hyödyt ovat kustannuksia suuremmat (3 § 1 mom.). Jos esim. toimituksen loppukokouksessa todetaan, että toimitus on tullut suoritetuksi huomattavalta osin toisin kuin mitä 3 §:ssä tarkoitettua päätöstä annettaessa on edellytetty, toimitusmiesten on tehtävä Maanmittauslaitokselle esitys tuen myöntämispäätöksen muuttamisesta. Käytännössä uusjakokohtaisen tuen muuttamista koskeva päätösesitys Maanmittauslaitokselle tulisi tehtäväksi tilanteessa, jossa esim. toimituksen lopussa todettaisiinkin jaosta saatavien hyötyjen jäävän siitä aiheutuvia kustannuksia pienemmiksi. Tällöin toimituksen loppukokouksessa jako-osakkaalta perittävä kiinteistötoimitusmaksu on määrättävä maksuunpantavaksi täysimääräisenä kuin myös määrättävä uusjaon yhteydessä suoritetuista mukauttamistoimenpiteistä aiheutuneet kustannukset perittäviksi jako-osakkailta täysimääräisinä. Toimitusmenettelyssä loppukokouksessa käsiteltäviä asioita ovat juurikin kiinteistötoimitusmaksun määrääminen ja toimituksen yhteydessä suoritetuista mukauttamistoimenpiteistä aiheutuneiden kustannusten maksuunpano (12 § Maksupäätös).

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa edelleen, että uusjakojen tukemisesta annetun lain 21 §:ssä säädetään yksittäiselle maanomistajalle lopetetussa toimituksessa myönnetyn tuen takaisinperinnästä. Lain 20 §:n mukaan Maanmittauslaitoksen keskushallinnon tehtävänä on uusjakojen tukemisvarojen käytön valvonta. Lopetetussa toimituksessa myönnetty uusjakotuki voi tulla perittäväksi pykälän 1 momentin kohdan 1 mukaan, jos Maanmittauslaitoksen keskushallinto lain 20 §:ssä säädettyä valvontaa suorittaessaan toteaisi, että tuettu ja loppuunsaatettu uusjakotoimitus tai sen yhteydessä suoritettu mukauttamistoimenpide olisikin tullut suoritetuksi siten, etteivät tuen myöntämiselle laissa säädetyt edellytykset olisi täyttyneet. Lopetetussa uusjakotoimituksessa myönnetty tuki voisi tulla jälkikäteen takaisinperittäväksi myös tilanteessa, jossa Euroopan unionin lainsäädäntä tätä edellyttäisi.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa vielä, että yksittäisen jako-osakkaan oikeus tukeen syntyy siinä vaiheessa, kun Maanmittauslaitos tekee päätöksen toimitusmiesten esityksestä valtion varojen käyttämisestä ao. uusjaon suorittamiseen (3 §). Toimitusmiehet selvittävät samassa yhteydessä asianosaisille Euroopan unionin lainsäädännöstä johtuvat jako-osakaskohtaiset edellytykset tuen saamiseksi. Jako-osakkaan tukikelpoisuus määräytyy puolestaan hänen tukihakemuksessaan antamiensa em. tietojen perusteella.

Jos yksittäiselle jako-osakkaalle myönnetty tuki tulee jälkikäteen 21 §:ssä säädetysti takaisinperittäväksi, Maanmittauslaitoksen on tehtävä tätä koskeva ilmoitus Valtiokonttorille lain 21 §:n 4 momentissa säädetysti.

Maa- ja metsätalousministeriö katsookin, ettei Valtiokonttorin lausunnossaan esittämä tuen takaisinperintää koskevien säännösten tarkistamisehdotus anna aihetta säännösten tarkistamiseksi Valtiokonttorin esittämällä tavalla.

Valtiokonttori esittää lausunnossaan vielä harkittavaksi, pitäisikö tässä yhteydessä uusjakojen tukemisesta annetun lain 13 § 4 momentin sanamuotoa korjata teknisesti siten, että momentissa todettaisiin suora ulosottokelpoisuus. Nyt momentissa lukee, että ”osasuoritusten suorasta ulosottokelpoisuudesta ilman ulosottoperustetta säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa”. Kyseisessä laissa ei ole nimenomaisia määräyksiä uusjakojen tukemisesta annetun lain mukaisten osasuoritusten suorasta ulosottokelpoisuudesta. Verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain 3 § 2 momentin mukaan muu julkisoikeudellinen tai siihen rinnastettava saatava on suoraan ulosottokelpoinen, jos lailla niin säädetään.

Maa- ja metsätalousministeriö ei pidä Valtiokonttorin esitystä uusjakojen tukemisesta annetun lain 13 §:n 4 momentin tarkistamiseksi tarpeellisena. Säännöstä annettaessa valtion varoin suoritetusta mukauttamistoimenpiteestä maanomistajalta uusjakojen tukemisesta annetulla lailla säädetysti perittävä osuus kustannuksista on tulkittu verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain (706/2007) 1 §:n kohdassa 1 tarkoitetuksi julkiseksi maksuksi. Verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun *valtioneuvoston asetuksen* (1324/2007) 2 §:n mukaan lain (706/2007) 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja julkisia maksuja ovat muun muassa maksut, joista tai joiden perusteista säädetään laissa ja jos ne peritään valtiolle. Kun maanomistajilta perittävät maksut on tulkittu edellä esitetyin perustein lain (706/2007) 1 §:n 1 momentin 1 -kohdassa tarkoitetuiksi julkisiksi saataviksi ja ovat sellaisina lain (706/2007) 3 §:n nojalla suoraan ulosottokelpoisia, voimassa olevaan lakiin (1423/2014) on sisällytetty pykälän 4 momentiksi informatiivinen säännös siitä, että osasuoritusten suoraan ulosottokelpoisuuteen ilman ulosottoperustetta sovellettaisiin, mitä verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään.

Valtiokonttori esittää lausunnossaan lopuksi, että lakiuudistuksessa olisi harkittu myös sitä, voisiko uusjakojen tukemisesta annetussa laissa säätää euromäärästä, jonka alittavilta osin mukauttamistoimenpiteistä aiheutuvat kustannukset voitaisiin jättää kokonaan määräämättä takaisin maksettavaksi tai perinnästä voitaisiin muuten luopua.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa tältä osin, ettei Valtiokonttorin esille nostama sääntely ole mahdollista, kun kyse on Euroopan unionin valtiontukena myönnettävän osuuden perimättä jättämisestä. Valtiontuen oikeuskäytäntö edellyttää, että takaisinperintä on suoritettava täysimääräisesti ja korkoineen, eikä kansallista mahdollisuutta perittävän summan kohtuullistamiseen tai perimättä jättämiseen takaisinperintätapauksissa lähtökohtaisesti ole. Poikkeuksen muodostaa tilanteet, joissa perittävää summaa vastaava osuus voidaan myöntää vähämerkityksisenä tukena de minimis –ehtojen mukaisesti. Tämä edellyttää tukikelpoisuuden varmistamista takautuvasti sekä tuen myöntöpäätöksen tekemistä, mitä ei voida ministeriön näkemyksen mukaan pitää hallinnollisesti kevyempänä tai kustannustehokkaampana toimenpiteenä.